

ВДГУК

офіційного опонента

Кизенко Олени Олександрівни

на дисертаційну роботу Ходиревої Оксани Олегівни

«Формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку
промислового підприємства»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми

В сучасних умовах швидких змін у технологічній, економічній та соціокультурній сферах особливої актуальності набувають аспекти інформаційно-комунікаційної та технологічної трансформації бізнесу, необхідності ефективного управління ресурсами в глобальному конкурентному середовищі, потреба в адаптивному стратегічному прогнозуванні та управлінні ризиками. Швидкий темп технологічного розвитку та глобальна конкуренція спонукають промислові підприємства підтримувати таку систему стратегічного контролінгу, яка дозволить вчасно аналізувати зміни ключових факторів конкурентного середовища та адаптуватися до них, ефективно керувати розвитком підприємства та знаходити конкурентні переваги, збільшувати конкурентоспроможність та забезпечувати стійкий розвиток в нинішньому турбулентному бізнес-середовищі. Тому дисертаційна робота Ходиревої О.О., що спрямована на вирішення науково-практичної задачі щодо формування і впровадження системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства, є актуальною.

У дисертаційній роботі поставлено та вирішено комплекс наукових завдань щодо широкого узагальнення досвіду функціонування систем стратегічного контролінгу на підприємствах та розвинення понятійно-категоріального апарату дослідження таких систем; розробки методичних рекомендацій з формування системи стратегічного контролінгу загалом та теоретико-методичних положень формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства, зокрема; обґрунтування методичного підходу до економічної оцінки рівня розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств та науково-практичного

підходу до виділення типологічно однорідних груп промислових підприємств за тенденціями економічного розвитку.

Тема пов'язана з виконанням планових наукових досліджень кафедр «Обліку і фінансів» та «Економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин» НТУ «ХП» та у межах держбюджетних тем МОН України. Здобувачем особисто розроблено пропозиції по застосуванню інструментів і методів стратегічного контролінгу в інформаційній системі управління підприємством за результатами участі у наступних науково-дослідних роботах:

- 1) «Дослідження стратегічного управління виробничим потенціалом на засадах фінансового контролінгу» (ДР № 0120U00573). Участь автора – виконавець;
- 2) «Розвиток концепції управління персоналом в умовах діджиталізації економіки» (ДР №00122U201672) Участь автора – виконавець.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, представлених в дисертаційній роботі Ходиревої О.О., базується на використанні як загальнонаукових, так і сучасних спеціальних методів досліджень, серед яких: методи аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння, системного та процесного підходів, графічної візуалізації статистичних даних, факторного, кластерного та сценарного аналізу, методів економіко-математичного моделювання із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення для статистичного аналізу «Statistica 10.0».

Достовірність результатів досліджень.

Достовірність отриманих особисто здобувачем результатів теоретичних досліджень підтверджується результатами їх апробації на науково-практичних конференціях, у тому числі за міжнародною участю: «Сучасні тенденції розвитку світової економіки» (м. Харків, 2017р.), «Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах» (м. Харків, 2020, 2021pp.), «Сучасні проблеми менеджменту» (м. Київ, 2018р.), «Perspectives of science and education» (New York, 2018р.), «Геоенімічні та політико-правові виклики структурній перебудові міжнародних зв'язків України» (м.Київ, 2019р.), «Теоретичні та практичні аспекти антикризового регулювання економіки країни» (м. Одеса, 2019р.), «Управління інноваційним процесом в Україні: розвиток співпраці» (м. Львів, 2020р.), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю

в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (м. Полтава 2022р.), «Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку» (м. Херсон – м. Хмельницький, 2018р.), «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення» (м. Умань, 2022р.), «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» . (м. Харків, 2022р.), «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2022» (м. Харків, 2022р.), «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (м. Луцьк, 2022р.).

Наукові результати застосовані під час розробки методичних рекомендацій щодо формування системи стратегічного контролінгу та окремих її складових на промисловому підприємстві.

До основних нових наукових результатів дисертації слід віднести наступне:

- удосконалено організаційно-економічний інструментарій контролінгу факторів стратегічного розвитку підприємства, що передбачає виділення функціональних зон його запровадження, визначення взаємозв'язку оперативних та стратегічних задач функціонування та розвитку підприємства із аналітичним інструментарієм оцінки ефективності діяльності за критерієм досягнення поточних та довгострокових цілей, застосування якого, в цілому, дозволяє корегувати цілі та реалізовувати управлінські дії у функціональних підсистемах підприємства;

- удосконалено науково-практичні положення запровадження системи предикативного стратегічного контролінгу розвитку підприємства із застосуванням матриці відповідності рівня досягнення цілей розвитку підприємства та кластеру, що відображають можливість результативної реалізації підприємством обраної стратегії з урахуванням обмежень, визначених впливом факторів зовнішнього середовища;

- розвинено методичний підхід до оцінки рівня економічного розвитку промислового підприємства, який ґрунтується на визначенні комплексних факторів впливу на зміну його фінансово-економічного стану, що дозволяє своєчасно корегувати цілі та задачі стратегічного розвитку підприємства з урахуванням його поточного стану і проводити оцінку зовнішніх обмежень їх реалізації.

Значимість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Практична цінність полягає у використанні результатів досліджень:

1) на ТОВ «АЛЬФАПЕЙ» (м.Харків) – профільній організації, що займається питаннями ремонту комп'ютерів та периферійного обладнання, впроваджено авторські пропозиції щодо управління розвитком компанії на засадах контролінгу (довідка №77-17/06 від 17.06.2021р.);

2) на ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «ІННОВАЦІЙНІ НАФТОГАЗОВІ ТЕХНОЛОГІЇ»» (м. Харків) – компанія, котра займається дослідженнями та розробками в галузі природничих наук та інженерії нафтогазових технологій – впроваджені розроблені автором окремі елементи системи контролінгу розвитку підприємства (довідка №03 від 18.01.2023р.);

3) у науково-технічному концерні "Інститут проблем машинобудування" НАН України (м. Харків), що займається фундаментальними і прикладними науковими дослідженнями у галузі енергетики та машинобудування, – розробки автора використано для удосконалення окремих аспектів системи контролінгу організації (довідка №01 від 20.10.2019р.);

4) в АТ «ХАРКІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД «СВІТЛО ШАХТАРЯ» (м.Харків), який спеціалізується на виготовленні спеціалізованого обладнання шахт, вибухобезпечних головних акумуляторних світильників і сигналізаторів метану, фар для шахтних електровозів і комбайнів тощо – розробки автора використано для підвищення результативності діяльності підприємства (довідка № 01 від 18.11.2022 р.);

5) у навчальний процес НТУ «Харківський політехнічний інститут» де розробки здобувача використані для покращення методичного забезпечення навчального процесу при підготовці фахівців за дисциплінами «Стратегія підприємства», «Стратегічне управління», «Контролінг» (акт від 27.01.2023р.).

Повнота викладення результатів досліджень в опублікованих працях.

Результати досліджень опубліковані у 23 роботах, серед яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні інших держав, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу, 15 - тези, опубліковані у матеріалах конференцій.

Участь здобувача у роботах, що опубліковані у співавторстві зазначена у дисертаційній роботі.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертації та відповідають вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Оцінка змісту дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Ходиревої О.О. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 4 додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, показана її наукова і практична цінність, сформульовані мета і задачі дослідження, які необхідно вирішити для її досягнення, описано зв'язок дисертації з науковими планами та темами, приведена апробація дисертаційної роботи і публікації.

В першому розділі обґрунтовано доцільність впровадження стратегічного контролінгу в систему управління розвитком підприємства. Проаналізовано на основі опрацювання джерел дефініції «контролінг» та «стратегічний контролінг» та запропоновані їх авторські визначення. Виокремлено фактори впливу на функціонування та розвиток підприємства, елементи системи управління розвитком підприємства, її цілі та принципи, показано місце контролінгу в системі управління та запропоновано теоретико-методичні основи формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства.

У другому розділі проведено комплексний аналіз діяльності машинобудівних підприємств України в контексті визначення перспектив їх розвитку та розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку промислового підприємства, що дозволило виявити та описати відповідні комплексні фактори впливу та проаналізувати індекс розвитку вибірки підприємств дослідження. За результатами кластеризації виділено чотири групи підприємств вибірки.

В третьому розділі представлено методичні рекомендації щодо впровадження системи стратегічного контролінгу факторів розвитку на машинобудівному підприємстві з виділенням цільових зон впровадження та відповідних функціональних підсистем. Представлено підхід до оцінювання ефективності функціонування системи стратегічного контролінгу на підприємстві на основі інтегральних показників, сформованих за результатами застосування модернізованої збалансованої системи показників, які дозволяють оцінити ефективність впровадження системи стратегічного контролінгу.

Висновки до розділів та за результатами роботи сформульовані чітко та відповідають змісту дисертаційної роботи.

Список використаних джерел із 210 найменувань є достатньо повним і включає вітчизняні та зарубіжні публікації.

Анотація відображає основний зміст дисертації та достатньо повно розкриває наукові результати та практичну цінність роботи.

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено.

Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків.

По дисертаційній роботі можна зробити наступні зауваження:

У Розділі 1 представлені логіко-структурні схеми застосованого понятійно-категоріального апарату дослідження, проте відсутнє авторське визначення поняття «стратегічний контролінг факторів розвитку підприємства», узагальнене для всіх типів підприємств. Визначення стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства (с.44) потребує уточнення в частині відмінності його спрямованості від оперативного контролінгу, який теж передбачає моніторинг і контроль показників ефективності та може використовуватись у довгостроковому періоді.

Дискусійним є представлення в дисертаційній роботі розуміння розвитку як процесу контролю за динамікою показників ефективності функціонування підприємства шляхом кількісного і якісного покращення їх характеристик в результаті впливу. У цьому визначенні розмивається ключова характеристика розвитку як процесу, яка полягає у незворотності цілеспрямованих якісних змін підприємства за результатами впровадження технологічних, організаційних чи управлінських інновацій.

Потребують уточнення показники для формування матриці вихідних параметрів підприємств (с.96-98), зокрема, показники рентабельності активів та

власного капіталу залежать від облікової політики компанії та є надто загальними для елімінування управлінського впливу, пов'язаного саме з розвитком компанії, на їх динаміку. Показники коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості та зниження собівартості продукції також не обов'язково свідчать про розвиток підприємства в результаті впровадження інновацій.

Список показників для проведення факторного аналізу (табл. 2.2.) та кластерного аналізу (табл. 2.8) мають деякі незначні відмінності, причому автор не пояснює доцільність цих змін. Це ускладнює порівняння рівня розвиненості компаній при співвіднесенні їх до різних кластерів.

Нормативні значення показників (табл. 2.5, с.106) некоректно встановлені на основі узагальнення результатів емпіричних досліджень, зокрема, у вказаних джерелах розглядаються дослідження щодо виноробних підприємств, розвитку регіонів на основі експертних оцінок, індексу виміру сталого розвитку. Результати цих досліджень є низькорелевантними для дослідження систем контролінгу машинобудівних підприємств. Також вказані нормативні значення необхідно привести до єдиного стандарту для коректності застосування формул факторного аналізу.

В розділі 3 рівень розвиненості системи стратегічного контролінгу на підприємстві та застосування відповідних стратегій аналізується на підставі висновку про кореляційну залежність між рівнем розвитку і масштабом діяльності компаній, що дійсно є релевантним до умов Індустрії 3.0, тобто тих умов, в яких функціонують більшість вітчизняних підприємств, зокрема, і машинобудівних. Проте, цей висновок є дискусійним в умовах стрибкоподібного переходу компаній більш динамічних секторів до Індустрії 4.0, що обумовлюється широким впровадженням цифровізації, яка кардинально змінює бізнес-моделі та спрямовує їх на ефективне використання ресурсів без залежності від масштабів діяльності на основі мережної взаємодії бізнес-структур. Тому представлені у 3 розділі методичні підходи потребують чіткого визначення меж їх використання.

Існують окремі незначні недоліки оформлення роботи: за текстом іноді зустрічаються друкарські, пунктуаційні та стилістичні помилки.

Вказані недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи. Дисертація є актуальною і має високу наукову цінність та практичну значущість.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ходиревої Оксани Олегівни «Формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства» за своїм змістом відповідає спеціальності 051 – Економіка. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, яка розв'язує важливу науково-практичну задачу, що полягає в розробці і обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства.

Подана дисертаційна робота «Формування системи стратегічного контролінгу факторів розвитку промислового підприємства» Ходиревої О.О. відповідає спеціальності 051 – «Економіка», відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а здобувач Ходирева Оксана Олегівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент

Професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, д.е.н.

Олена КИЗЕНКО

Підпис	<i>Оксана Кизенко</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	
<i>М. Г. Вересюк</i>	
19	10 20 23 р.